

L'estat català del benestar, garantit

Històricament, els treballadors catalans han aportat a la caixa comuna de la Seguretat Social més diners dels que reben els pensionistes catalans. És a dir que, en condicions normals, Catalunya genera superàvit a la Seguretat Social. Una constatació que permet al Consell Assessor per a la Transició Nacional (CATN) concloure que una eventual Catalunya independent estaria “en millors condicions” que l'Estat espanyol de sostenir una seguretat social pròpia i fins i tot amb prestacions més extenses.

Un Estat català independent, tant si és el resultat d'una negociació amistosa amb l'Estat espanyol com si neix a partir d'una declaració unilateral d'independència (DUI), podria atendre des del primer moment el pagament de pensions i altres prestacions com l'atur i les ajudes socials a diversos col·lectius, així com els serveis propis de l'estat del benestar com la sanitat.

Històricament, Catalunya ha aportat més del que ha rebut al sistema de la Seguretat Social espanyola. Estructuralment, i tret dels períodes de crisi econòmica en què s'han disparat l'atur i les necessitats socials, ha generat superàvit a la caixa comuna espanyola, perquè les aportacions de la població

ocupada a la Seguretat Social –gairebé 3 milions de catalans cotitzen a la SS– són superiors a la despesa en prestacions econòmiques que el 2013 van rebre gairebé 2,2 milions de catalans.

En aquest context, el Consell Assessor per a la Transició Nacional (CATN) justifica amb xifres la viabilitat d'un sistema de Seguretat Social català fins i tot en un escenari econòmic advers com l'actual, que ha provocat una situació de dèficit en les aportacions al sistema de SS en els anys 2009 i 2010 tant de Catalunya com de la resta de l'Estat, o de separació no pactada amb l'Estat espanyol. "Les pensions contributives i la sostenibilitat de les pensions de jubilació estan assegurades malgrat el dèficit d'ingressos per la crisi econòmica, perquè les cotitzacions dels treballadors i els impostos ajudarien a cobrir el decalatge entre ingressos i les despeses que generen les pensions tot i que la crisi es mantingués", sostenen la quinzena d'experts del Consell en l'informe *La Seguretat Social catalana*, que aprofundeix una de les qüestions que més preocupen els ciutadans.

Si la independència fos pactada, implicaria el traspass d'una part del Fons de Reserva de la Seguretat Social espanyola –la proporció que correspondria a Catalunya s'hauria de negociar–, que "cobriria amb escreix el dèficit entre ingressos i pagaments de les pensions en una situació de crisi".

En un escenari més complex, en què la negociació es dilata en el temps o es produís un trencament per una DUI, "el nou Estat català podria cobrir el decalatge negatiu entre pensions i cotitzacions amb els pressupostos ordinaris de la seva hisenda". El CATN ha fet una projecció amb dades reals que dona pistes de quina xifra aproximada d'aquesta reserva seria legítim que reclamés el nou Estat: si Catalunya hagués estat independent durant el període 2006-2011, un cop cobertes les despeses de la Generalitat i les despeses de les competències estatals en matèria de Seguretat Social que hauria assumit el nou Estat, Catalunya hauria disposat d'uns ingressos addicionals anuals nets d'11.198 euros, que cobriren de manera suficient el dèficit de la Seguretat Social en cas que es prolongués la situació de crisi econòmica.

D'altra banda, la Seguretat Social espanyola funciona per un sistema de repartiment, en què les cotitzacions dels treballadors en actiu es reparteixen entre els jubilats i d'altres pensionistes com vídues, orfes o incapacitats. Això vol dir que les cotitzacions que els treballadors paguin durant la seva vida laboral no s'acumularan enlloc, i per tant, ni el Govern espanyol ni la Seguretat Social no tindran retinguts els diners que serviran per pagar les pensions dels jubilats en un futur. Ras i curt: el cobrament de les pensions en una Catalunya independent només dependrà de les cotitzacions dels treballadors en actiu catalans, que avui són, proporcionalment, superiors a la mitjana espanyola.

Més benestar social. Amb tots aquests elements de caràcter objectiu, el CATN assegura que una Catalunya independent estaria "en millors condicions" que no pas l'Estat espanyol per garantir un sistema de pensions propi, que, a més a més, a mitjà termini podria oferir una cobertura social superior als seus ciutadans. A mitjà i a llarg termini, les millores que caldria introduir en el sistema de Seguretat Social català s'haurien de guiar pel principi del respecte als estàndards internacionals de l'Organització Internacional dels Treballadors i el Consell d'Europa, que assenyalen nou àmbits de protecció pública: assistència mèdica, incapacitat temporal per malaltia, atur, vellesa, accidents de treball i malalties professionals, protecció a la família, maternitat,

invalidesa permanent i prestacions per mort i supervivència. Això no vol dir que els Estats estiguin obligats a complir totes les previsions dels tractats per a totes i cadascuna de les branques assenyalades, ja que s'admet que hi pot haver diferències notables entre els països, que prioritzen un o altre eix en funció de les circumstàncies socials, econòmiques i polítiques.

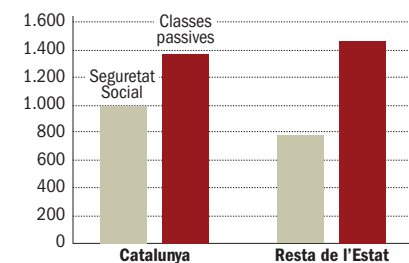
En aquest sentit, el CATN remarca que a mitjà termini hauria de ser possible una política d'expansió de la Seguretat Social "que omplís les llacunes de protecció existents, preveient especialment les situacions de necessitat que tenen actualment una gran amplitud, és per això que s'ha generat la consciència que és la societat qui ha d'ajudar els individus afectats: el risc de pobresa, l'atur de llarga durada o la dependència, són actualment veritables riscos socials". També afegeix que seria urgent la incorporació a un nivell mínim de protecció d'aquells sectors que encara avui en resten exclosos, com per exemple "un important nombre de persones empleades de la llar que no estan incorporades a la Seguretat Social".

Per tal que la Seguretat Social catalana garanteixi com a mínim els nivells de protecció social actuals des del primer moment i vagi més enllà com ja fan altres països europeus, el CATN recomana la creació de l'Agència Catalana de la Seguretat Social, que tindria competències en la recaptació dels recursos econòmics de la Seguretat Social; la prestació de les pensions i d'altres prestacions; el disseny actuarial i sostenible del sistema i la gestió financera i actuarial de les reserves; la gestió del fons de reserva i inversions i l'administració dels recursos humans i els sistemes tecnològics.

L'informe dels experts del CATN, de 87 pàgines, també apunta que caldria decidir si aquesta agència, que podria dependre del Parlament i ser governada per una direcció assistida per un consell, compartiria una part de la recaptació amb l'Administració tributària de l'Estat català. La plantilla al servei del sistema català de Seguretat Social seria d'unes 4.000 persones i comportaria una despesa anual de 130 milions d'euros l'any, amb prop de 200 oficines i dependències.

Import mitjà mensual de les pensions contributives a Catalunya i Espanya

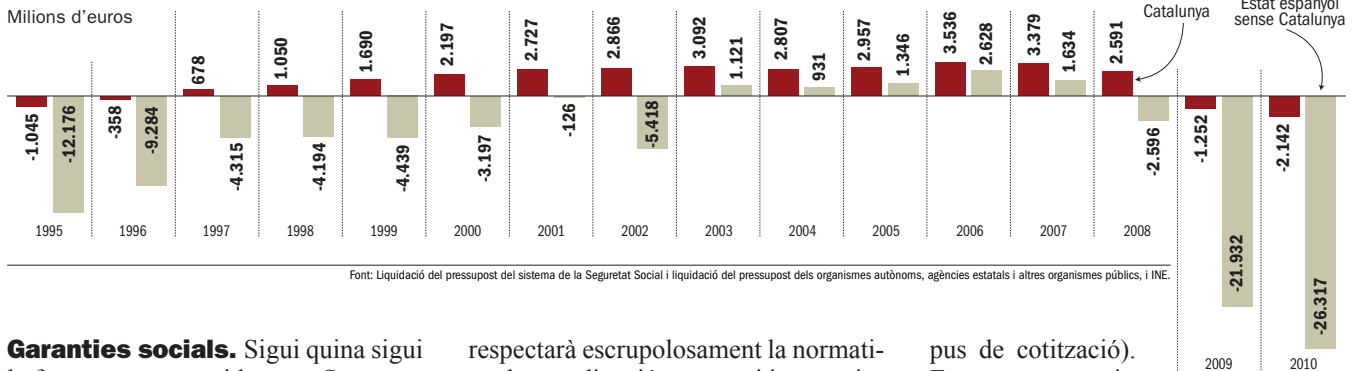
Euros al mes

Font: Ministeri de Treball i Seguretat Social, desembre de 2013.

Una Seguretat Social catalana amb superàvit

Mentre que a Catalunya la Seguretat Social va tenir sempre superàvit des de 1997 fins a 2008, a la resta de l'Estat els superàvits es produïren únicament entre 2003 i 2007, i per quanties clarament inferiors. D'altra banda, els anys en què Catalunya ha registrat dèficit (1995-1996 i 2009-2010), aquest ha estat, en tots els casos, clarament inferior al registrat a la resta de l'Estat.

Garanties socials. Sigui quina sigui la forma que prengui la nova Seguretat Social catalana i els mecanismes pels quals es nodreixi de fons, el CATN apunta uns objectius bàsics que haurien de guiar l'activitat del nou Estat en matèria de protecció social dels ciutadans. En primer lloc, diu que els ciutadans de Catalunya han de tenir garantida la percepció de les pensions i altres prestacions de la Seguretat Social que tinguin reconegudes "en les mateixes condicions que fins ara, sigui quin sigui l'escenari en què es desenvolupi el procés d'independència".

D'altra banda, reclama que els ciutadans de Catalunya "han de tenir la certesa que podran accedir en el futur a prestacions de la Seguretat Social de la mateixa qualitat, com a mínim, de les que fins ara podien legítimament confiar a gaudir". És a dir, que cap ciutadà no es vegi perjudicat per la nova situació administrativa de Catalunya amb relació a les prestacions que rebia anteriorment.

Pel que fa als ciutadans d'altres nacionalitats que hagin treballat durant un temps a Catalunya o que vulguin fer-ho en el futur, "han de confiar que seran tractats igual que ara en relació amb els seus possibles drets en matèria de Seguretat Social, i que en tot cas es

respectarà escrupolosament la normativa de coordinació europea i internacional", afegixen els experts del Consell Assessor per a la Transició Nacional en l'informe.

Pensions sostenibles. Les pensions contributives i sostenibilitat de les pensions de jubilació són el principal eix d'actuació d'un sistema de Seguretat Social, perquè és l'àmbit que té més incidència en la percepció de benestar individual en una societat. I en aquest sentit, s'ha argumentat des dels contraris a la independència que Catalunya no seria capaç de fer front a aquesta despesa sense Espanya. Però les xifres desmenteixen aquesta hipòtesi: mentre que a Catalunya la Seguretat Social va tenir sempre superàvit des de 1997 fins a 2008, a la resta de l'Estat els superàvits es produïren únicament entre 2003 i 2007, i per quanties clarament inferiors. D'altra banda, els anys en què Catalunya ha registrat dèficit (1995-1996 i 2009-2010), aquest ha estat, en tots els casos, clarament inferior al registrat a la resta de l'Estat.

La qüestió, doncs, no és si les pensions en una Catalunya independent es cobriren, sinó si serien més altes o més baixes que les que percep un ciutadà de Catalunya dins d'Espanya. En un sistema de repartiment, la pensió que cobra cada jubilat és el resultat de repartir tots els diners que cotitzen els treballadors entre tots els jubilats, de manera que el total de diners recaptats en concepte de cotitzacions d'un país depèn del número de treballadors que cotitzen, del salari d'aquests treballadors i del percentatge del seu salari que es dedica a la Seguretat Social (el ti-

pus de cotització). En aquest sentit, la pensió mitjana serà més alta com més gran sigui el volum de treballadors ocupats amb relació al nombre de pensionistes i com més alt sigui el salari mitjà i el tipus de cotització dels ocupats.

A Catalunya el nombre de treballadors ocupats per pensionista és de 2,54, i a Espanya 2,48 treballadors per pensionista. Aquesta diferència, bé que petita, s'explica perquè Catalunya té una taxa d'ocupació més elevada que Espanya, malgrat que un percentatge més gran de la població és pensionista, per culpa sobretot d'una taxa d'ocupació més alta en el passat. D'altra banda, el salari mitjà anual a Catalunya és de 24.449 euros, mentre que a Espanya és de 22.790 euros.

Per tant, si una Catalunya independent mantingués els tipus de cotització a la Seguretat Social actuals, el total d'ingressos per cotitzacions dividit pel nombre de jubilats donaria una pensió mitjana significativament més alta que la xifra calculada per a Espanya, al voltant del 10% segons alguns càlculs.

Finalment, el CATN estableix sis supòstis bàsics de prestacions que l'Agència hauria de gestionar: les pensions contributives ja reconegudes; les pensions no contributives; les pensions a reconèixer a qui ha treballat sempre o gairebé sempre a Catalunya; les pensions a reconèixer a qui ha treballat un temps a Catalunya i un temps en un altre país, per exemple, a Espanya; les prestacions de curta durada, i les prestacions en espècie.

Gemma Aguilera

El CATN justifica la viabilitat del sistema de pensions d'un Estat català